

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

діяльності. Барвінок – мистецька спадщина генія. Квіти – найвідоміші картини. Літературні герої постають у дитячій уяві в образі пташок, тварин, явищ природи, речей, геометричних фігур. Так, на думку учнів, Маруся Чурай – соловей,, Чіпка – сова, Христя – кришталь, Кайдашиха – піч, Омелько – вогонь, Карпо й Лаврін – два горнятка, Мотря – рогач.

Ми переконані, що в класах технологічного профілю українська мова є не тільки засобом освоєння різних навчальних дисциплін, її мета полягає в удосконаленні вмінь ефективно оперувати знаннями. Уважаємо, що сьогодні наше суспільство потребує творчої особистості, яка б самостійно мислила, приймала нестандартні рішення, долала різні життєві перешкоди. Та чи потрібні всім творче мислення й креативні здібності? Так, потрібні, бо творчість необхідна людині в усіх сферах життя: вона допомагає швидше й легше витримати негаразди, підвищує зацікавленість справою.

Отже, формування креативної компетентності учнів, має велике значення для здобуття знань, набуття вмінь, розвитку допитливості, асоціативності, критичного мислення, реалізації їхніх музичних, вокальних, артистичних, літературних, поетичних, художніх, конструкторських та інших здібностей і задатків у нестандартних умовах на уроках рідної мови, літератури та в подальшому дорослому житті.

Література:

1. Самчук Д. Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі // Творчо-дослідницькі та інтерактивні технології навчання на уроках української словесності. – 2009. – С. 3.
2. Жаровська Н. В., Муляр Т. В. Проектна технологія навчання: данина моді чи нагальна потреба?// Метод проектів на уроках української мови та літератури. – 2010. – С. 4.
3. Боровик О. В. Сучасні технології навчання української мови //Українська мова в школі: пошуки, знахідки. – 2005. – С. 33.
4. Степанець А. В. Диференційоване навчання на уроках української мови // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2011. – С. 7.

Нагачевська Х. П. *

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

У статті окреслено сучасні підходи до викладання гуманітарних дисциплін у профільних класах, зроблено акцент на ефективності використання комп'ютера на уроках української мови й літератури.

XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу,

---

* © **Нагачевська Х. П.**

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення.

Комп'ютери стрімко ввійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому широке запровадження комп'ютерної техніки в процесі навчання є важливим завданням педагогів.

Сучасна педагогіка дійшла висновку, що чим частіше використовуються комп'ютери в процесі вивчення різних предметів, зокрема української мови та літератури, тим раніше учні починають працювати з комп'ютером, тим ефективнішими є результати навчання.

Що ж нового вносить у навчальний процес комп'ютер? Інформатика загалом має модернізуючий вплив на всі сфери суспільного життя, але сфера навчання й виховання особливі в цьому відношенні. Якщо технологію будь-якого виробничого процесу можна виконати (і повторити) в усіх деталях, то в навчально-виховному процесі зробити це неможливо, а тому особливо актуальним є питання відбору інформації й правильного та вчасного її подання, що дозволяє поживити процес навчання, надати йому динамізму, гнучкості, посилити його прикладну спрямованість, саме про це буде йти мова в даній статті.

Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим, а особливо в умовах профільного навчання. Комп'ютер забезпечує активізацію діяльності вчителя та учнів на уроці, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню знань, посилює міжпредметні зв'язки. Усе це дає можливість покращити якість навчання.

Перед тим як розпочати роботу з комплексного застосування інформаційних технологій, учителями – словесниками було проведено дослідження ефективності використання мультимедійного супроводу навчальних занять з української мови та літератури. Виявилось, що рівень сприйняття інформації учнями зріс майже вдвічі.

З метою визначення ефективності оптимального використання ІКТ було також апробовано три інструменти інформатизації навчальних занять: навчально-комп'ютерний комплекс (кабінет інформатики), мультимедійний клас та предметний кабінет української мови та літератури. Аналіз було здійснено за кількома показниками.

За сукупністю визначених чинників перевага залишилася за предметним кабінетом.

Використання інформаційних технологій на уроках української мови та літератури може відбуватися різними способами,

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

це залежить від низки факторів, найважливішими з яких вважаються такі: потреби конкретного уроку, рівня володіння різними програмами та наявністю сертифікованих програм у системі середньої загальної освіти. Серед зазначених технологій використовуються такі їх види:

- інформаційні технології;
- електронні підручники;
- окремі типи файлів (зображення, відео-, аудіо-, анімації);
- розроблені авторські уроки (інтеграція різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки).

У використанні ІКТ на уроках української мови передається перевага використанню уроків, зокрема з мультимедійним супроводом, адже мультимедіа – це сучасна комп'ютерна інформаційна технологія, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію (мультиплікацію). Кожен із застосовуваних інформаційних компонентів має власні виражальні засоби та дидактичні можливості, що спрямовані на забезпечення оптимізації процесу навчання.

Найефективнішу дію на людину здійснює та інформація, яка впливає на кілька органів чуття, вона засвоюється тим краще й міцніше, чим більше видів сприймання активізовано. Отже, очевидно є та роль, яка відводиться мультимедійним засобам навчання, що виникли з появою потужних багатofункціональних комп'ютерів, розвинених комп'ютерних систем навчання. Ще Я. А. Каменський у праці «Велика дидактика» писав: «... Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони відразу сприймаються кількома чуттями...».

Працюючи кілька років у профільних класах, де на уроках використовувалися мультимедійні технології, навчально-виховний процес відзначався такими перевагами: краще сприймався матеріал учнями, зростала їх зацікавленість (сучасного учня дуже важко чимось здивувати, тим більше зацікавити), відбувалася індивідуалізація навчання, розвиток творчих здібностей (залучення школярів до створення уроків, проектів, презентацій), скорочувалися види роботи, що стомлювали учня, використовувалися різні аудіовізуальні засоби (музика, графіка, анімація) з метою підвищення активності дітей, уможливилася динамічне подання матеріалу, забезпечувалися умови для формування самооцінки учня та його самостійної роботи.

Дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання, що використовуються на уроках української мови та літератури, можна стисло визначити так:

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- посилення мотивації навчання;
- активізація навчальної діяльності учнів, посилення їх ролі, як суб'єкта навчання діяльності (можливість обирати послідовність вивчення матеріалу, визначення міри і характеру допомоги та ін.);
- індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення меж самостійної діяльності школярів;
- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення навчального середовища, яке забезпечує «занурення» учня в уявний світ, у певні соціальні й виробничі ситуації;
- постійне застосування ігрових прийомів;
- забезпечення негайного зворотного зв'язку, можливість рефлексії;
- можливість відтворення фрагмента учбової діяльності.

Використання ІКТ сприяє тому, що за короткий час особистість спроможна засвоїти та переробити великий обсяг інформації. Фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів є в 60 тисяч разів швидшим, аніж тексту, який читаємо. Проаналізувавши медичні та психологічні дослідження в галузі сприйняття та оброблення інформації, з'ясували наступне: 83% всієї інформації ми отримуємо за допомогою зорових органів, 11% – слухових, 3,5% – за допомогою запахів, 1,5% – тактильних рецепторів.

Запам'ятовування інформації відбувається таким чином: якщо сприймається лише слухова інформація, то засвоюється 20% матеріалу; якщо інформація отримується лише за допомогою зору, то запам'ятовується до 30% матеріалу. За умови комбінованого поєднання слухового та зорового каналів інформації людина спроможна швидко засвоїти до 60% отриманої інформації. Таким чином, використання мультимедіа сприяє кращому вивченню навчальної інформації на уроках.

Створення та використання презентацій у процесі вивчення української мови й літератури дозволяє визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу:

- зростання впливу виступу на аудиторію, оскільки значний обсяг інформації сприймається зоровими та слуховими рецепторами одночасно;
- полегшення розуміння й сприйняття поданого матеріалу;
- запам'ятовування навчального матеріалу на значний період;
- збільшення психологічної вірогідності прийняття правильних висновків, суджень, узагальнень;

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

– скорочення часу на розкриття проблеми.

Під час підготовки до таких уроків слід використовувати презентації, створені за допомогою програми Power Point, зокрема такі їх види:

- презентації для лекційного викладу матеріалу;
- презентації для повторювально-узагальнювальних уроків;
- презентації для уроків тематичного оцінювання знань.

Компонування матеріалу програми в цьому випадку слугує своєрідною формою опорного концепту. Варто зазначити також, що учні під час підготовки домашнього завдання часто використовують презентацію, вважаючи, що вона більш зрозуміла й логічна.

Мультимедійні уроки рекомендується будувати за такою структурою:

1. Мотивація уроку – короткий вступний матеріал. Часто під час мотивації створюється проблемна ситуація за допомогою проблемного запитання.

2. Оголошення теми та очікуваних результатів уроку.

3. Основна частина уроку – опанування навчальним матеріалом уроку: робота з поняттями, невеликими текстовими фрагментами, що містять навчальну інформацію, відеосюжетами, аудіозаписами, фотодокументами, таблицями, схемами (виклад необхідної інформації з теми у вигляді слайдів).

Мультимедійні технології дозволяють подати учням багато більше інформації, ніж на уроці без використання комп'ютера.

Основна частина уроку може включати й проведення невеликої навчальної дискусії, роботу в групах, творчий звіт із виконання індивідуального завдання. Звісно, використовуються і традиційні форми роботи та методи й прийоми навчання.

4. Підбиття підсумків уроку включає рефлексію почуттів (наприклад, що сподобалося на уроці найбільше), способів діяльності учнів (для прикладу, чи раціональними були види діяльності, завдання, що використовувалися під час заняття) та відтворення учнями основних понять уроку з демонстрацією слайдів із текстовими фрагментами.

Може виникнути питання щодо доцільності використання мультимедійних технологій, адже такі етапи можна запланувати і для звичайного уроку. Однак уже перший досвід використання мультимедійних технологій свідчить, що їх упровадження підвищує ефективність засвоєння матеріалу, інтенсифікує процес навчання, стимулює інтерес учнів як до знань, так і до процесу їх отримання.

Вважається, що систематичне використання комп'ютера на уроці, зокрема систем презентацій, сприяє наступному:

– підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;
- уможливленню організації проектної діяльності учнів зі створення навчальних програм під керуванням учителів інформатики та української мови;
- логічному викладу навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;
- покращенню взаємин «учень-учитель», особливо з учнями, «далекими» від мови та літератури, які, зазвичай, захоплюються інформатикою;
- зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

Зрозуміло, що уроки з використанням мультимедійних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен уміти користуватися різноманітними програмами: графічними, flesh-анімації, web- редактора, програмами для створення презентацій, програмами для роботи зі звуком та відео тощо. Це вможливорює подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки з різноманітними роликами.

Отже, головне завдання використання ІКТ у процесі вивчення української мови й літератури – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами.

Література:

1. Бахтіна О. І. Інформатизація гуманітарної освіти / О. І Бахтіна // Педагогіка. – 1990. – №1.
2. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи / Ред. В. М. Мадзігон та Ю. О. Дорошенко. – К.: Наукова думка, 2003.
3. Інформаційні технології в навчанні. – К.: Видавн. група ВНУ, 2006.
4. Колган Т. В. Мультимедія на уроках української мови і літератури: [електронний ресурс]. // Режим доступу до http://kolgantv.blogspot.com/2009/11/blog-post_17.html

Рябченко К. Б. *

ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ РАБОТЕ НАД СОЧИНЕНИЕМ В ЖАНРЕ ЭССЕ

У роботі описано процес навчання написання твору в жанрі есе. Відтворені етапи підготовки учнів до створення есе. Цей жанр допомагає учню творчо самореалізуватись, шукати власний стиль і манеру викладу.

Как сделать урок русского языка интересным? Эта проблема давно привлекает к себе внимание учителей-словесников.

---

* © **Рябченко К. Б.**